

SZOKOTT-E ŐSZ LENNI PARAGUAYBAN? (V.)

(Regény)

BRASNYÓ ISTVÁN

FÜST, PROLETARIZÁLÓDÁS

Homlokom meglepően alacsony, szinte teljesen benövi szökés, felfelé meredező szálú hajam, mintha bármiféle időbeli spácium nélkül folytatódna valahonnan, amire ugyan én nem emlékszem, de emlékszem arra a fényképre, amelyik 1921-ben készült Szenttamáson a kapunk előtt, és mindez akként rémlik fel bennem, hogy előbb el kellett volna már mennem haza, de mitől előbb és hová haza, úgyhogy ott állok a sárgás pigmentációjú, bőrszerű képnek a jobb szélén, idegenül, de felvetett fejjel, szinte meredeken nézek le a világra, mint aki vagy zuhanni, vagy épp hanyatt esni készül, de szerencsére az exponálás pillanata megtámaszt, nem veszem (legalábbis nem látszik, hogy elveszíteném) egyensúlyomat, még nem kapok a széken ülő, bajuszos és kopasz ember válla után, hogy esetleg abban kapaszkodjak meg vagy őt is magammal rántsam; megtart még engem ez a tér függélyesen egy ideig, amíg csak a fénykép síkja egészen el nem néptelenedik, valahogy elhalványodik, majd eltűnik körülöm mindenki, lassanként kiürül a világ, és csupán két szék marad ott a deszka nagykapu előtt, én pedig ácsorgok, nem, feszesen állok az utca közepén, ahelyett, hogy kényelmesen leülnék végre, de úgy tűnik, a feledés feledékennyé is tesz, szórakozottá, ahogy így merev vigyázállásban felejttem magam a mostanra visszájára forduló, megüresedett pillanatban, esetleg a látkép vagy a tér látása kényszerít erre, mert ahogy közelednek napjaink látomásához — vajon mely időpontot vehetnénk a kezdetnek napjaink felé, amerre könnyörtelenül tartok, engem már nem lehet itt feltartóztatni, konok képem úgyis keresztülvetül

mindenen, és minden érzéket felhasznál a továbbjutásra —, mindinkább tudatossá válik bennem, hogy egyre nagyobb bohóc, szélhámos, sarlatán búvik, szüremlik vagy furakszik a mozdulatlan bőröm alá, amíg csak végleg el nem lep az utca pora vagy hava, és széjjel nem porladok, mint valami fagytól széjjelrágott szobor vagy emlékoszlop: s akkor végleg hová leszek e fényverésből, amely még nemrégén perzselőn állt körül — erről talán a meredt vagy ijedt tekintetem tanúskodhatna, amely a sárgán is szinte jégszürkén szivárog keresztül, erre a szempárra mindenképpen emlékezniem kell, a kettétört penge belsejének szürkésege dőf felém, már-már mostani szememet éri, fenyegetve idő előtt a sötéttséggel, amely mindkettőnkre fenekedik, egyre csak fenekedik, de mégsem rettenhetek meg egy valaha nekem vagy magamnak tulajdonított pillantástól egy képről, amelyről ekkorra mindenki elkotródott, eloszlott a tömeg s vele együtt az a vigasz is, amit általa nyerhetnék, rám vetülhetne belőle, mintha árnyék esne az arcomra — hanem merőben más most a helyzetem, ahogy a valóságban is itt állok, annál valamennyivel magányosabban, mint a képen, egy megadott időpontra összeverődni kezdő csoportosuláson kívül, lombjukat valami betegségtől vagy más okból hullató szikár és apró levelű akácfák alatt, de ez már nem az utcán van, az utca egyszerűen beljebb jött, és nekiszorít a trágyadomb oldalának, és azért is vetem meg elszántan a lábamat, mert nem vagyok hajlandó hátrálni, hiába forrósodik át talpam alatt a délután, fut fel a meleg a lábam szárán, tulajdonképpen nem ez bosszant, ez a váratlanul pergő, erőteljes világosság, amely egyre inkább átvilágítja a jelenlevők fülét, s attól tartok, hogy hamarosan a torzulásos csontrendszerüket is homályosan felmutatja, akár a megvetemedett léckerítést vagy átabotában összetákolt létrát, hogy a sugárzás egészen eluralkodik, serkentve a fehérre meszelt fal elébe forduló, rapacsos tükrétől, s felette az ereszen leheletnyi délibáb vonaglik, akár a zselé, amely sehogyan sem képes leszakadni vagy leválni. Mielőtt a két kép, ez a valós meg az a valószínű ténylegesen is egybemosódhatna vagy megfeneklene ugyanabban a síkban, amelyet az idő szab rájuk, egy pillanatra kénytelen vagyok a zsebemhez kapni, kendőt keresek, amelyet az elcseppenni készülő orrom miatt szoktam magamnál tartani, de most a verejtéket szeretném vele letörölni alacsony homlokomról, mert már a hajam tövén érzem lefelé szivárogni, s bizonyára fülem is pirulni kezd, valami zsíros tapintású hő sugárzik ki a kagylók labirintusából, s

mintha teljesen rápecsételődnék arra a fényképre, amely esetleg családom körében készülhetett rólam, s most hitelesítem, mint egy kék paca, olvashatatlanul nekilendülő aláírás: a sajtó az állkapcsomban, amely elképzelt mozdulataimat irányítja, egyre inkább feltör, s kényszerít, hogy odarójam valamire, rapacsos felületre, kőre vagy téglalárára, mintha emlékeztetőül tenném, miközben egyik kezem ujjait a másikkal szorongatnám, a ballal a jobbot vagy jobbal a balt-e, a nevemet, állítólagos nevemet, vagy a betűket, amelyek a nevemre emlékeztetnek, szén- vagy óndarabbal karistoljam COCQREHELLES, bár a nyomát nem látom és nem is érzékelem, még olyan mértékben sem, mint ha valaki más rajzolná egyenként a jeleket a hátam bőrére, sőt, akár a tenyerembe, s nekem csukott szemmel kellene választ adnom rá, hogy miféle fogalmat vet fel az írás, mi közöm lehet nekem ehhez, honnan jövök én hozzá vagy jön ez énhozzám, csupán a közvetítés folyamata a lényeges s épp ennyire kényes is, hogy egészen belesápadok — nem én találtam ki, hanem ez talált meg engem, és mely gondolatom szegülhetne vele szembe?

Tehát itt, egy hihetetlen gyülekezetnek a szélén, kissé kiválva a csoportból, amely, mondjuk, temetésre érkezik, gyülekezik lassan, s engem is valami ilyesfajta elképzelés kormányzott ide, bár nem vagyok tisztában azzal, hogy létezik-e itt elhunyt is, vagy az egy más idő lenne, ahol elhunytakkal bajlódok, másik életkorban, a fontos számomra most az, hogy ehhez hasonló elgondolás hevít, nem mint hozzátartozót, hiszen az eredendő képről, amelybe bele tudnám magamat képzelni, nyomuk veszett a hozzátartozóimnak, vagy egyáltalán azok voltak-e, ha nem úgy esett, hogy én pusztán megálltam ott a kép sarkában, oda dermedtem, kívül azon az adott pillanaton, s ez csupán ritka megjelenéseim egyik regisztrálása volna, s ezért is tűnődöztek tova lassanként a közelemből a többiek, akikhez különösebb módon nem is ragaszkodtam, hiszen az én merev pillantásom azt a láthatatlant kémelte ott máris, amiről nekik sejtelmük sem lehetett, én viszont tudtam, hogy nem pusztán képzeletben tartunk mindannyian afelé, ami az üres megfontolás alapján még mennyire irreálisnak tűnik egy képben megfogalmazott átlényegülés szempontjából: a síkba vetült tér és a perspektíva által kiszippantott térfogat eleve örökkévalóságot sugall, valójában feloldoz abból a kötelekből, ami a csontjainkra fonódik, és hurka könyörtelenül a nyakunkat szorongatja máris, hangulattól s pillanattól függetlenül. Különben a sajtó az állkap-

csomban nem kifejezett, nem szükséges alaposabban ráharapnom, még fele akkora erővel sem, mintha egy mogyorót akarnék összeroppantani — a dió már túl nagy lenne, a dió már bizonyára kiáltást váltana ki belőlem, amire jó sokan felfigyelnének, s nekem eszem ágában sincs a figyelem középpontjába kerülni, sem a fájdalommal, sem a kiáltással, elviselhetetlen a számomra már annak a gondolata is, hogy szorosan körülfogjanak és a verejtékező arcomba bámuljanak, vagy maguk is nyögdecselni és erőlködni kezdenek, mintha ezzel segítenének rajtam, és eközben teljesen megfeledkeznenek az elhunyról vagy az elhunytat jelképező valamiről, bespalettázott utcai szobáról, amelyben jó ideig csak egy-egy jelenlevőnek csillan meg a szeme fehérje, amíg gyertyát nem gyújtanak és harangozni nem kezdenek, nem is annyira távol, de e helyről eddig sejtethetetlen toronymagasból: talán haranglábat ütöttek össze hirtelen, egy esetleg bolygó és kallódó harangnak, vagy csak a levegő lett ennyire hullámozó, hogy közeli harangszót imitál, s így a valóság önmagát vonja kétségbe — mindenesetre távolabb kellene lenni e helytől ahhoz, hogy az ember feltétlenül biztos legyen abban, mi történik itt, miért veszi egy csoport ember oly kifejezetten zárlat alá ezt az épületet, és miért nem állít a tér ide vagy fölébük vagy akárhová mindent egybefogó és ámulatot keltő látképet, vagy miért nem von messzeséget e szűkös parván köré, amelyből előrevetülő árnyékkal érkezhete még valaki, mintegy az eljövendő estéből kiszüremelve, gyászhuszár vagy valami hasonló, verejtékezve, akárcsak én, ugyanilyen talajvesztetten és ugyanígy kihullva az ábrándokból. Ki az? — kiáltanék feléje, vagy létezne-e kérdés a váratlan elsötétülésnek, a teljesen bezáródó, magányos tudatomhoz intézett, mert amikor én ide érkeztem vagy érkezhettem, gyalogosan bukdácsoltam keresztül az eke forgatta hantok és a vakondtúrások között, mely nyáridőben, és libbent-e utánam kétely, akár a vállamra akadt pókfonál?, és mennyi idő múlhatott el azóta, ha ekkorra a kendő is ronggyá foszlott a zsebemben, nem is ronggyá, hanem mintha megőrölte volna valami hideg nyirkosság, a halmazállapota, a szövete vagy mit tudom én, mije alakult át, s azt még kevésbé tudnám megmondani, hogy mivé, a semmi vagy a por, esetleg a rongy, a foszlány fogalma megközelítheti, de hozzá kell adni valamennyit a rothadásból is, a doh meg a gombák működéséből, tehát a leghitelesebben hangzik azt mondani, hogy *üres*, mármint az a darab vagy terület, amit a kendőmmel letakarhatnék: hová is rebbent

az a lepke, amelyre rádobhatnám?, magam pedig mintha egy ekkora hiányból néznék kifelé, megvilágítva arcomat a semminek, amelyből legalább kettő van — egy egészen konkrét, kézzel *nem* fogható, s egy másik, általános, amely, ezzel ellentétben, fel nem érhető.

Az érkező pedig, az a szüremelő, a véglegesen majd csak itt, a szemem láttára kiformalódó, egyszerre a kezem után nyúl, hogy megragadja talán és magával rántson bizonytalan birodalmába, a képnek abba a tartományába, amely mindenképpen kívül van a láthatón, mondjuk, a hátlapja vagy a visszája lehet, vagy csupán hogy részvétét nyilvánítsa, annak ellenére, hogy mindketten igen tájékozatlanok lehetünk az e helyen már úgyszólván kialakult, már-már végleges formát öltött helyzetet illetően, például egyikünk sem ismeri a tetem pontos helyét, elhelyezését vagy, isten ments, állapotát, illatokat és szagokat alig-alig érzek, legalábbis én, s ebből következtetek arra, hogy ő maga sem, hiszen éppannyira kifelé húzódik a gyűrűből, akárcsak jómagam, tehát bennünket nyilvánvalóan nem vonz a tulajdon ősananyagunk lebomlásának sem látványa, sem másfajta érzékelése, mivel itt nem a mi eredetünkről van szó, esetleg az enyémről annyiban, amilyen mértékben a jövevény, azáltal, hogy megragadja a kezemet, ezt lehetségesnek véli, bár különben tévedés is lehet ez mindkettőnk részéről, az ő részéről például a túlhangsúlyozott és heves üdvözlésem, az én részemről meg hogy egyáltalán nem nyújtom a kezem, hanem hagyom, hadd rázza, akár egy halottét, pedig az imént még írtam vele, valamit feljegyeztem a levegőbe, vagy egyáltalán, az írás mozdulata révén a nevemet szándékoztam megerősíteni, felfokozni magamban, mielőtt végleg elhalványult volna, megerősíteni a betűk helyét és a hangok értelmét, kiteljesíteni jelentésüket, amelylyel sohasem voltam tisztában, és nem hiszem, hogy közelebb kerülhettem volna hozzá, még akkor sem, ha hirtelen meg nem ragadják a kezemet, ami valamennyire felrázott ugyan, hiszen a *rovó* kezem volt az, amelyből így most elszállott a rovás, és az arcom is végleg beszűkülhetett az imént említett vagy gondolatban felvetett kendő alaprajzába, kissé jobban kihangsúlyozva a kiábrándulást szám szögletében, meg a vágás helyét, amit pengével ejtettem magamon borotválkozás közben — azt nem állíthatnám határozottan, hogy ma vagy reggel, de a vágás ott volt, és szakállam borostái nem erősödtek meg annyira, hogy eltakarják, habár hányszor és hányszor megfogadtam, miszerint soha

többé nem borotválom csupaszra a képet, bár akkor az alacsony homlokom miatt igen kevés maradna látható az arcomból, még ezzel is tovább enyészne a kendő, amellyel az arcomat szerettem volna eredetileg megtörölni, de amint lelógó kezem kiszabadult a jövevény szorongatásából, már nem is a képzeletbeli zseb-kendő után nyúlkáltam vele, hanem magát a kezemet vettem szemügyre, hátha látása felidézhetné a nevemet vagy legalább felidézne belőle valamennyit, a C és E betűk formáját, és ezzel végeredményben valamennyi fényt vetne eredetemre, azokra az időkre, amikor még itt vagy ott éltem, és nem ennyire egyértelműen sehol sem, mondjuk, él bennem egy havas ösvény képe, tulajdonképpen hóba taposott csapásé, fűzfák vagy nyírfák alatt s házak között vezet a borulattól még el nem ért, világos keleti égbolt felé, valami utcai lefolyónál kanyarodik el, s a lefolyók helyét is sorra ismerem, s hogy mit öntöznek ezekbe a lefolyókba, azt is megfigyeltem, de a hó itt, a nyár színe előtt egyszeriben sutorogva olvad el, mintha parazsat vetnének a hátára, érzem a bensőmben a hirtelen felcsapó párát, ej, mintha elérzékenyülnék, elködösül tőle a szemem, és hol volt ez a hely és mikor volt ez, a jeges kockakövek városra utalnak, olyan környékre, ahol szegények élnek, és esténként odáig hallatszik a vonatok kattogása; vagy a másik, ugyanígy a nevemmel összefüggő látkép, kissé fölülről tekintve, mintha lóhátról nézném az ördögcérna egy házmagas bokra mögül, valamiért lesném az utat, és ugyancsak be fog esteledni itt is a levegőbe disszidáló körülmény, no, de majd én ráhúzom az emigráns létedre a vizes lepedőt... — gondolom magamban ott, akkor, lábamat szétlendítve, hogy sarkammal a ló oldalába vágjak, s így maradok meg a tulajdon emlékezetemben, egy megrémült vagy megátalkodott mozdulat: na, most erre eszembe jut-e a tulajdon nevem, amellyel immár világgá nyargalhatok, csak melyik nevem, vagy a ló neve, hogy csendesíthessem, mielőtt összeroskadna alattam, nehéz, testes, darabos ember alatt, mert megütöm a 200—210 bécsi fontot. Hosszú ideig ez az országút az emlékezetemben a gerince mindenek, vajon lehetséges volna, hogy évekig ezen nyargalászok tanácstalanul fel-alá, szinte félországnyi út hosszán, s utána egyszeriben mintha semmi sem történt volna, az alatt a katonapokróc alatt folytatom a fel-alá vonulgatást, amely harmattal van kipitykézve vagy magával a csillagos éggel; hanem azért a két esemény között mégis kellett velem valaminek történnie, nem vehető annyira biztosnak a részemről a

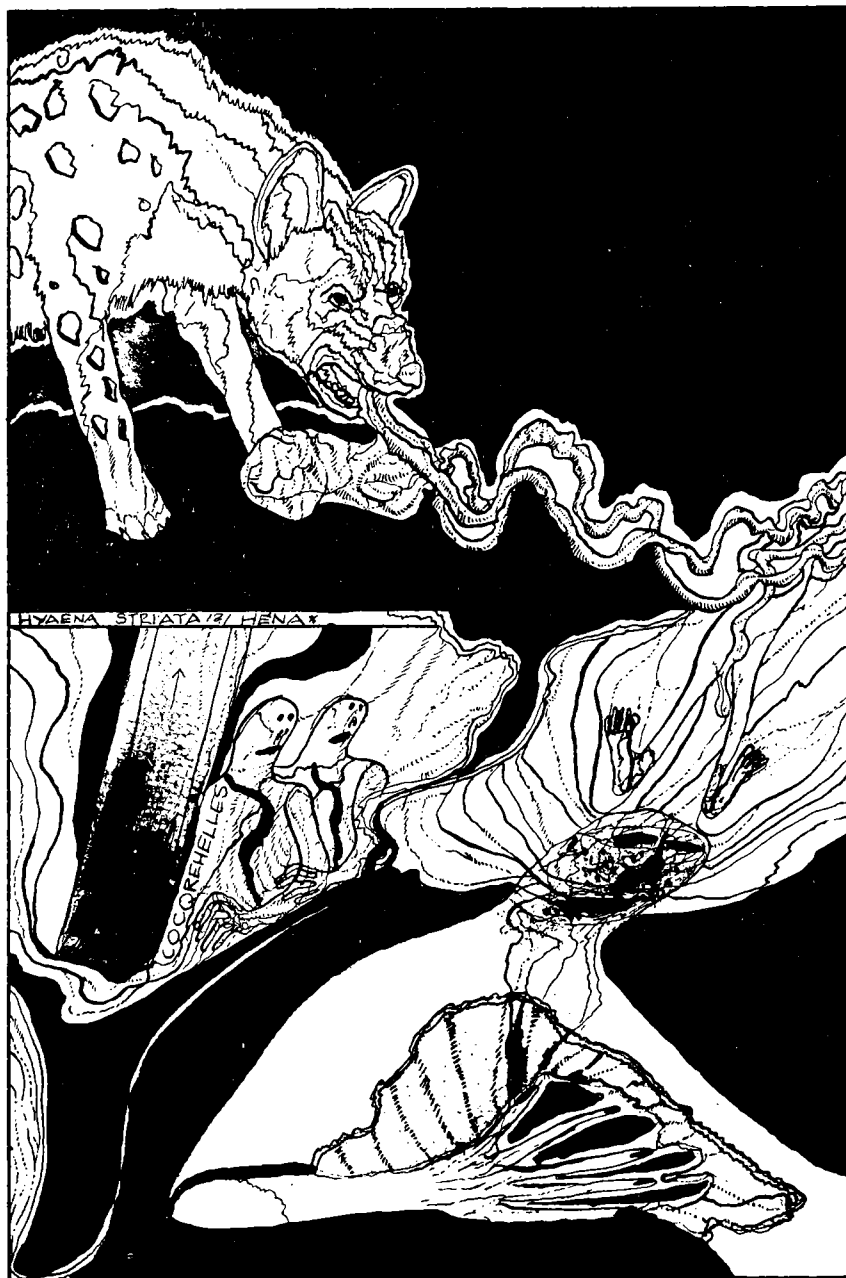
teljes azonosság mindkét lényemmel, akármelyiknek is kísérem figyelemmel az útját, mert kísérem egy-egy iramodásnyira, és azután újra elveszítem, mert minden alkalommal ismét ugyancsak be fog esteledni, és este lesz, és este lesz valahányszor, lépten-nyomon rám szakad az este, legalább ha ennek megvolna a fejében a teóriája, talán valamiképpen még védekezni is tudnék ellene, mondjuk, a folyamatos vagy legalábbis folyamatosnak tetsző idővel, személyeket tudnék felhozni a védelmemre, akik mögé elrejtőzhetnék, hiszen mindenkinek van árnyéka, még egy karónak is, s hogy én most az árnyékba bújnék-e vagy én lennék maga az árnyék, teljesen mindegy, a régi dolgok úgysem vetnek árnyékot, mert nézzük csak meg magát a képet, azt az elnéptelenedettet, amelyet itt firtatok, hová lett arról az *én* árnyékom, hiszen lehetetlen volna csak úgy ukmukfukk eltüntetni, és most itt, ahol ebben a pillanatban állok az alacsony homlokommal, ha megfordulnék, vajon meglátnám-e az árnyékomat, vagy pedig az is fordulna velem, újra s újra a hátam mögé kerülne, függetlenül a nap állásától, vagy csupán én törődnék bele végül is abba, hogy a hátam mögött van, ha az esetleg azt jelenti, hogy sehol sincs, hiszen ha megadatott volna, hogy eligazodjak mindenben!, talán a nap sem ezen az oldalamon kelne, és most nem az lenne a legfőbb gondolatom, hogy vajon hová lehetett alólam a ló?, de különben is az az életforma meg mindegyik csak addig hibátlan és minden szempontból megfelelő, amíg a legnagyobb mértékben tudja biztosítani a szabadságot, de mi volt és mi lett az én szabadságom azonkívül, hogy végtelenül, minden formában igyekszem úgy idomulni hozzá, akként tekeredni rá, hogy megfeleljek neki, amíg nagy alkalmazkodásban ki nem tekerem a tulajdon nyakam, amikor már lemondtam az árnyékomról is, a lovamról is meg a pokrócomról is, anélkül, hogy a pokróccal kapcsolatban talán fölmerült volna bennem, miszerint az előbb a ló pokróca lehetett és csak azután lett az enyém, hogy előbb a lovat takargattam vele, és csak utóbb takaróztam bele jobb híján én magam, ahogy csak egy mondatba takarózhatnék, amelyet nagyon szeretek (az istenét a középkori műveltségemnek, és minden műveltségemnek, mivel akkor tűnik az ember a legszerencsétlenebbnek, ha valóban tud valamit): *Que decipiunt, nihil habent solidi, tenue est mendacium: per lucet, si diligenter inspexeris. De hát én, mit tudhatnék én, azonkívül, hogy mindezt élem, egyszerűen beette magát a bőröm alá, mint valami tartalom vagy pusztán tartam, és az én célom csupán any-*

nyi lenne, hogy keressem az eredetét, kutassak utána, de az már esetleg nem, hogy meg is találjam, mert ugyan mit találhatnék, vagyis amit találhatnék, azt már minden bizonnyal megtaláltam: az állcsontot, azt a sajgást az állkapcsomban, az olykor váratlanul be-bekövetkező rádöbbenést arra, miszerint nekem, jelenlegi állapotomban, ha ilyesmi egyáltalán adott vagy felmerülhet, mi közöm lehet hozzá, hiszen elhajíthattam volna, mert lényegében semmi szükségét sem láttam akkor és ott annak, hogy azonosuljak egy meztelen csontdarab fájdalomával, magamra vegyem, mint valami terhet, és ettől kezdve minden helyzetben emlékeztessen arra, hogy létezik, nem is: én létezem benne, kiegészülök vele, mert mintha még csak épp ez hiányzott volna belőlem, különben komplett lennék, de az az állkapocs a talajból kifordulva egyszerűben ráébreszt: valaha már elhagytam itt a csontvázamat, visszaadtam Teremtőmnek vagy mit tudom én, kimnek, s ennyi emlékem lehet belőle, bár sehogyan sem tudom megtalálni azt a pillanatot, amikor ez bekövetkezett, tulajdonképpen a halálom eredetéig kellene visszamennem, és erre képtelen vagyok, tudatlannak érzem magamat hozzá, elveszettek és nyomorultnak, elhagyatottnak, híjával minden olyan apparátusnak, aminek segítségével kutathatnék utána, csupán a fantáziámat hagyta meg háborítatlanul az a távolság, ami azóta végbement, lezajlott, a feje tetejére állt vagy rég visszatért önmagába, és erről kellene nekem tiszta képet kapnom, ha egyáltalán valami közöm lehet hozzá, s ha szavakkal lehetséges definiálni — hát erre irányul ez a kezdeményezésem, hogy iparkodok a tetem közelében tartózkodni, s ezt annyira eredményesen tudom véghezvinni, hogy, íme, máris biztosított valaki a részvétéről, az elhunyt, vagy netán maga a halál hozzátartozójának vélvén, s talán bennem egy pillanatra még meg is lebbent a fekete lobogó, de csak akkor jöttem rá, hogy a napon való ácsorgás és verejtékezés húzhatta rám ezt a komor bakacsin kifejezést, meg hogy örökké az árnyékom után forgolódok, úgyhogy magam is igyekezni kezdtem a többi jelenlevő nyomába érni, felfelé a töredezett lépcsőn, majd átvágva egy puszta földből döngölt padlatú helyiségen besurranni egy zöld színű ajtón, és, az ördögbe is, közben hozzáütődve valami koporsófedélhez, de ha egyszer akként festett, mint valami berendezési tárgy, ám amikor elértem a gyertyafény záporát, egyszerűben megkönnyebültem és feltehetőleg nyomban láthatatlanná is váltam, hiszen eddig nem éreztem illatot, és most váratlanul a tömjén illata kezdett el szivárogni valami titokzatos résen vagy egy

rejtélyes füstölőből, amitől egyből megdermedt bennem a vér — hol hagytam én ezt a hitemet valaha és mire cseréltem, ha most egyszerűen nincs bennem semmiféle meggyőződés sem az idegenkedésen kívül, amit bizonyos, hogy nem itt ismertem fel első ízben, hanem kezdettől megvolt bennem valahol, és hogy én talán ennek a nyomán szaladok, mennyi ideje, jaj, mennyi ideje? És az egész vívódással együtt egy köves táj falaz be önmagamba, de szó szerint, ahogy ott a lapos kődarabokból minden kötőanyag nélkül kerítést emelnek, és sohasem eléggé világos, hogy mi ellen, egyszerűen csak körülhatárolnak egy darabot, jelezvén, hogy ez nem ugyanoda tartozik, ahová a tér meg a sík, vagy csak pusztán a járhatatlanság többi darabja, amelyet viszont valami célból mégiscsak járni kell, és itt a sötétben, olykor láthatatlanul, de mégis felmagaslik a *héna**, és szélesre tárt állkapcsával, amely olyan lehet, akár az acélfogas medvecsapda, belemar a már nem verejtéket, hanem valami zsiros nyirkosságot izzadó hullákba, iszonyatosan megmarcangolja a tetemeket, a gyenge holdvilágnál ha véletlenül látni is, közönségesen csak kutyának vélné az ember, de a látásától valahogy akként kezdi érezni magát, mintha forralt borbán lubickolna, kényelmetlen, de kábító hullámokon verődne a feje az ég boltozatához végeredményben már valamiféle biztos jövődő tudatában, ez pedig a felfalatás, mivel ezek a ritkán látható állatok nem egy, nem száz csapatot, hanem roppant hadak ezreit zabálták fel a földkerekségen a hadtörténet folyamán, szikrázó csontokat ropogtatva és a szétfröccsent velő zavarosát szaglászva, hát mindenesetre derekasabb munka, mint a pusztá bomlás, a száraz helyen végbemenő mumifikálódás, ugyanis a módszer a csodálatos, a tudomásulvétele és a belenyugvás, a futó kaland, amelynek végén az ember idegen, alsóbbrendű gyomorban végzi, ám azt sem várhatjuk el mindannyian, hogy közvetlenül Isten vagy a pokol faljon fel bennünket, itt is adva van a lemondás, a legnemesbek erénye: ennek látása mindenesetre egyértelműbben igazít el bizonyos dolgokban, mint amire a váratlan meghökkenés valaha is képes lenne, mert éjszakáról éjszakára megy végbe, ahogyan az élősködőket is valami hasonló célzattal vagy szándékkal működteti eredetük, meghagyva bennük a komikust, a paránylétet, egyszóval a kiutat és a magyarázatot az ábrándozás, a vágy és az óhaj felé, mivel éppen ez a nevetséges,

* *Hyaena striata* (?). A katonák nevezték rossz kiejtéssel hénának.

és a természetes mindig a nagy falat, amelynek mérete minden elképzelhető fölülmúl, és a kemény fog, amelyik elszántan megrágja. Tehát már ez is visszafelé indítana, alighogy annyira előretörekedtem, hogy már-már szemügyre vehetném az itteni tetemet, a tömjénfüst elől láthatatlanságomba vagy a kőfal mögé zárva, és hengerelhetném tovább a történés üres helyét, vagy megragadhatnám az előttem álló vállát, aki talán nemrég érkezett ide, azonos lehet az iménti jövevényel, aki megragadta a kezemet, s arccal magam felé fordítva vagy legalábbis közelébb húzva magamhoz most már minden tapintat híján a fülébe sziszegve megkérdezném tőle, hogy hová lett oldalamról asszonyom, a kurva istenét neki, te idők mélyéről érkező, amennyiben nem voltak mindig is tülontul sekélyesek hozzánk azok az idők, ám a verejtékezésem mellett hirtelen a szomjúság is gyötörni kezd, körülfogva a tömegetől valamerre indulnom kellene, megfordulni iménti súlyos felismerésem terhével, ha nem akarom az itt levők rosszsallását kiváltani azzal, hogy a tetem közelébe furakodva első dolgom legyen felkapni a lábához állított szenteltvízes ibriket, s az utolsó cseppig kiinni, akár valami boroskupát, de e nehézkes és faragatlan magaviseletemben mégiscsak gátol valami, hogy az égő tömjént épp a szenteltvíz oltja a legkevésbé, s ha már erre adtam a fejemet, ezt végig kell csinálnom, vagy pedig nem is kellett volna egyáltalán mozdulnom a napról, a fényverésből e rejtett vagy csupán felidézett este irányába, ünnepélyes lényege felé, és elsápasztani magam a gyertyafénytől, amely lassan, ahogy szemem mindinkább hozzászokik, kiterébélyesedik a sötétben, körülírja a szürke füst örvényeivel, de nem leli benne azoknak a gyertyáknak a füstjét, amelyeket az ember a kezében hord a nyikorgó padlójú folyosón, szobája felé tartva, s lángjukat óvni kell, mert a menyegyzet alatt hideg fuvallatok csatangolnak, itt meg egyszerűen megállapodik a láng, elrévedve, nem kormozva és nem is toporzékolva, mintha sohasem jutna el hozzá a tulajdon fénye és sohasem égne le, épp ellentétben azzal, amit jelenteni szeretne, hogy a tetemnek épp hiénaarca van, mint pajzsot emelem magam elé a délszaki falat, s ha most nagy robajjal leomlana ez a tengernyi kő, zuhogni kezdene a deszkaravatalra, s megtöltené a nyitott koporsót, teljesen elfedné, hogy a *héna* hozzá ne férközhessen hiénaarcú testvéréhez, s ki ne kezdhesse, nem azzal az ördögi kacagással, hanem inkább madárra emlékeztető rikácsolással, ami ezt a macs-



kafaját jellemzi, amely végül is kutyához hasonlít: előbb-utóbb meg kell szokni, hogy a világon a váratlan dolgok is normálisak.

De nem normális az, ami itt majd következik, miután lerakom kőpoggyászomat, megterhelésemet, nehezekemet és légiessé válna körülnézek, mint aki váratlanul itt termett egy másféle látomásból, s figyelmem épp ezért megoszlik, mivel eleve magammal vonzoló *amonnán* a felelőtlenségemet, vagyis hogy a körülményektől függetlenül magam kezdeményezzek és építsek ki látványosságot, meg adva van már emez, ami magában is látványosság, s egyszerre két helyen semmiképpen sem lehetek látható ugyanakkor, képzelem én, az alacsony homlokommal meg a gyűrődő kelméből szabott ruhámmal, s még zsebkendő sincs nálam, pedig ha elő talál venni a sírás, faszát a sírás, a röhögés fojtogat, de ezt mégsem illene nyíltan csinálnom, ahogy végignézek ezen a baszom, félnótás gyülekezeten, sasmadaraim, ti mindannyian játszmat veszítettetek, de nem tanultatok meg veszíteni, csupán azért, mert sohasem nyertetek, és ezért röhögni sem tudtok önmagatokon, ha tükörbe néztek, a képetek valóban a sírás felé görbül, hajlik, hát ideje lesz figyelembe vennetek engem, nos ettől riadoztok alighanem a legjobban, mert mi a fenét példázhatok én ez előtt az elesett társaság előtt, valószínűleg a példátlanságot, azt, ami még nem volt, és isten őrizzen tőle? — hát akkor rámoljuk össze ezt a deszkakoporsót, s nézzük, hogy mihez tudunk vele kezdeni, még mielőtt lefelé kezdene hajlani a nap útja; nem hinném, hogy képesek lennénk mi egy olyan temetésre, ami némileg feldobna és megnyugtatna bennünket, én legalábbis teljességében érzem ezt a mizériát, ami egy évszázados erőlködésnek a vége, vagyis hogy most már alighanem abbahagyhatjuk az egészet, hiszen a végeredmény pusztán a jobb pillanatok emléke, de félok, hogy ezeknek az emlékeknek sincs semmi hitele, mindössze a szédítés vagy a sarkalás maradt belőlük ösztönzőnek, hogyha az ember végigzuhant a sárban, próbáljon meg legalább feltápázkodni, attól függetlenül, hogy sáros marad, mit sáros, akár a disznó, olyan, legalábbis én magam számtalanszor éreztem ekként a dolgot, de én mindig önjelölt tápázkodó voltam, aki mindenkor nagyon jól emlékszik a sár ízére, hiszen megkóstoltam, egyszersmind tudom, hogy legkevésbé a deres füvet szeretem nyalni, attól végleg talpra tudok állni, hogy nekilássak téli vackot keresni magamnak: volt, amikor egészen jól sikerült, és volt, amikor nem sikerült, nem mindenütt hagytak betelelni, de ahol viszont kiteleltem, ott sohasem várhat-

tam be a nyarat, szép számban akadtak ilyen helyek, nagy szar volt ez az egész, de sohasem keserített meg eléggé a bánat, ki-buggyant belőlem a röhögés, mindössze ezt váltotta ki bennem a csupa kis kaliberű eszme, eszelősség vagy eszefogyottság — hát ez az a rettenetes világ, ez a csomó begyulladt, betojt, fukar, fős-vény vagy haszonleső, tetű alak, párban az asszonyaikkal és megtoldva a gyermekeikkel — nos, épp jókor érkezem ide, hogy fel-merüljön bennem újfent a kérdés, kiérve a világosra, a verőfényre, megint csak megragadjam annak a gyászhuszár képletű alaknak a vállát, és hevesen asszonyom felől érdeklődjek tőle, vagy az az ostoba helyzet állt elő, hogy nem tudom kiválasztani az itt fel-torlódtól népeesség közül, *nem ismerem annyira*, vagy mennyire kellene ismernem, vagy csak egyszerűen ötlet, rögeszme ez a ré-szembről, hogy szakadatlanul oldalamon asszonnyal mutakozzam, ahol csak úgy látom helyesnek, és lehet is benne valami, mert egy ízben szövőszéket akartam neki vásárolni, habár az volt az első szövőszék, amit életemben láttam, sötétben keltem át vele a Ti-szán, eléggé italosán, nem tudom, hogy ilyen alacsony homlokom volt-e akkor is, vagy hogy ilyen mélyen benőtte-e a haj a hideg ellen, mint most, vagy már javában hullattam a hajamat, mert az idő kezdett fokozatosan felmelegedni, bár valószínűbb, hogy mi-ként most a meleg, úgy ért akkor rajtaütésszerűen a hideg, mielőtt a hajam kinőhetett volna, s azért kellett szeszszel melegítenem ma-gamat, tehát valahol léteznie kell, ha szövetni akartam vele, ha azt akartam, hogy ott üljön a szövőszék mellett, habár nem tudom elképzelni, hogy mely napszakban vagy időben, sehol sem látom azt a helyet, ahol én felállíthattam volna a számára a szövőszé-ket, hacsak nem e folyó felett, hogy itt szője a sötétet a talán már kezdődő hőzáró szálaiból, fehér mintásra, dermedő ujjak-kal, miközben elkékülő körmei láttán a hátamon is sarjadni és borzolódni kezdene a szőr, előbb csak mint fakó, sűrű pihe, selymes akár a macska bundája, és homlokom is kezdené felvenni jelen-legi alacsony, gyűrött, világos fakéregszerű formáját, mintázatát, amelyet két szikla közé szorulva mintha a jégkorszak csiszolt vagy inkább mart volna ilyenre: a vad, történelem előtti táj embere a szelíd tájon, ahol lépten-nyomon veszélybe sodródik az élete — hol az isten hidege akar megvenni, hol meg valami kór elpusztí-tani, és ha így folytatódik, sohasem fogok kilencvenedik évem küszöbén kukorékolni, azon az óriási szemétdombon, akárhány halmot is rakok belőle menet közben, valahogy mindig előlről kell

kezdenem, mint például asszonyom keresését, vagy pusztán a sóvárgást utána, hiszen így is, úgy is előbb-utóbb megkerül, de akkorra már meggyökerezik bennem a féltékenység, olyan fagyos leszek, hogy a gerincem magában is ropog, hiszen az asszonyok veszendők és halandók, s valójában magam is úgy emlékszem, hogy ide asszonyom nélkül érkeztem, és most honnan bennem egyszerűen ez a felindulás, ez a vágyakozás utána a magányos úton? Ám ez most egészen mellékesnek látszik, ha figyelmen kívül hagyom a személyes szempontokat, ezeknek a falaknak a tövében, amelyeknek téglái közül hamarosan ki fog peregni a vakolat, úgyhogy néhol már a pusztá téglákat rakták egymásra, akárha az én délszaki kerítésemet építenék: ugyan milyen magasra fognak feljutni, kérdezhetném, de itt már a pusztá kérdésnél is elakadok, már megint valami titkot kezdek feszegetni, mivel a hülyeség az mindig titok, annál az egyszerű oknál fogva, hogy semmi rendeltetése sincs, vagyis belátható időn belül nem készül belőle palota, legfeljebb egy deszkabudí, amit most hatan-nyolcan is támasztanak kívülről, úgyhogy aki netán bent van, az nem jöhet ki, és kintről sem mehet be senki, vagyis ugyan milyen ürüggyel szánhatná rá magát erre, hát csak így elnapozgatnak az oldalában, még talán kalap is nő közben a fejükre, akár a gombának, vagy mint a hóembernek a lyukas fazék.

És most ide be-, ki- vagy lecsöppenne, asszonyom nélkül magamra maradván, abban is kételkedve, hogy valaha lovam lehetett volna, végleg proletarizálódva e helyen, mi lehetne az első teendőm, ha szolgálomért immár nem kiálthatok és szablyámért sem kaphatok, egy idegen sorsba berekesztve, nemcsak a kőfal által, hanem ezektől a falaktól is körben, amelyek a szűkös udvart fogják körül, végében az egyre inkább terjeszkedő trágyadombról, amely aligha számít letenni erről a szándékaról, és a trágyadombra göcsörtös szálfákból ácsolt karámmal, ahová egymást ugráló, üzekvő barmok vannak zsúfolva, nem a falusi idillt hiányolom, hanem a vidékies tágasságot, végtére a szemhatárt, ahonnan önmagamát láthatnám közeledni, nem ide, mert abban az alakomban ide semmiképpen sem jönnék, nem is tévedhetnék, mert az az elképzelésem semmiképpen sem keresztezheti ezt a valóságot, aminek az elképzeléssel szemben aligha van alapja, mivel amaz a hitesebb és a mérvadóbb, nem ez a légydöngés: nem igaz, hogy a szellem ennél nem erősebb, ennél a füstnél, amelybe ugyan belefúlhat, akár mindenfajta füstök százados folyamába, a túlélés

mégis mellette szól, akár felírják, akár nem, és akár lángot fog a papír, akár nem, mert a *rovó* kezem az mindenképpen a régi, a füst legfeljebb megcsapja, de a láng elől már valószínűleg elkapom; nos, ez az, amit viszek valahová, amivel úton vagyok, azok a betűk, amelyeket ösztönösen bele tudok vézni vagy karistolni akár-mibe, azok a nagy, alakatlan betűim, COCQREHELLES, amelyekkel továbbhalad az üzenet, függetlenül az én személyes viszonyulásomtól vagy magatartásomtól, és ezt az ismeretlen tartalmat élem, ennek nevében történik velem minden, amit elviselek, sőt minduntalan igyekszem kalandossá is fokozni, ez a kevés ugyanis a jártányi erőmmel együtt végig meg fog maradni, s ha egyszer felírom majd valahová, akármilyen rejtett helyre, azzal már tovább is adtam, a fontos az, hogy valaha képes legyek megtenni, amikor majd ennek, a legjobb belátásom szerint, szükségét érzem, és egészen mellékes az is, hogy él-e még bennem középkori rettenet az elefánttól, hihetetlen, hogy még most is látom az elefántokat, vonulnak lassan a bozót között, vissza, a jégkorszak felé, egyszerűen a földre gyökerezik a lábam a gondolattól, hogy miként jutottak el eddig, hogyan keltek át a folyókon, minden emberi irányítás nélkül, és tiporják ezt a földet, amelyik ugyan nem az enyém, nem lakhelyem, de mégis szülőföldem, hiszen nem itt született-e meg fejemben az az elképesztő gondolat, a fényképezkedés, hogy megörökíttessem magam, mintegy megkésve, mert piktorra se pénzem, se türelmem nincs, hogy ecsettel csiklandozza az orrom tövét, csupán az a pillanat létezik a számomra, amíg kihúzom magamat, mozdulatlaná dermedek egy gondolattól, egy rémképtől, mondjuk, s amit ily rövid idő megragadhat belőlem, tegyük fel, az vagyok én, és mindaddig az leszem, amíg a kép vagy a képen a helyem üresen nem marad, s hogy ez miként fest majd, egyelőre elképzelni sem tudom, nem ebbe az irányba keresem az utamat, hiszen épp ellenkezőleg történik minden, mellőlem fakulnak ki a képről a jelenlevők, akikre már valóban nem emlékszem, mintha ott sem lettek volna, és csupán az üres széklábakat rögzítette helyettük a gép meg a karfa görbületét, vagy ott, ahol más alkalommal egy ravatalnál állok, nem fejtől, sőt talán nem is olyan pozícióban, hogy a kabátom ujján vagy a tarkómon kívül valami sok látszhatna belőlem, az idők folyamán teljes magasságomban kirajzolódtam, köröttem immár senki, s magam is a semmibe meredek (pillantásomat most nem látni, de különben nyár lehet, mert a homlokom magas, boltozatos, s a fejemet úgy szegem

fel, mint aki nem tévóvázik — hát ez ebben a tévedés), az üres ravatal felett — csak honnan vették vagy hogyan hozták létre ezt a komor világosságot, hiszen az égő gyertyák épp úgy világítanak, mintha sötétben volnának, amott meg a világosság üresre cserzi a tekintetet, a felszínt, és megöli a hátteret, nem bontakozik ki belőle semmi, úgyhogy már-már a szabadban látom magamat, a felhasadt égélj előtt, mintha megint csak az előrontó elefántok túlkölésére várnék, hogy patájuk nyomán megrendüljön a föld, hullámot vessen, akár egy elkóborolt sereg előtt, amelyet már nem vezényelnek tovább, s most ezekre bámulok meglepődve lelógó, szememet félig eltakaró zsidó-mongol szemhéjjal: betörtem ide, ebbe a káprázatba, és magamra maradtam.

Hanem szememet váratlanul kerekre nyitja a meghökkenés, ahogy a kitárt kapun a sártól, a trágyától és a ráakódott portól tisztára mosott traktorpótkocsit látok benyomulni az udvarra, tolatva, mert idebenn megfordulni már nem tudna, mintha szalmát vagy zsákokat szándékoznának szállítani valahova, vagy épp e gyülekezetet, amely kis híján felférne rá, aki meg nem volna elég-^g szemfüles és lemaradna, verejtékezve loholna a lassú menetbe kapcsolt traktor után, kiáltozva, hogy cserélhessen valakivel, aki odafönn van, de kellemetlenül érzi magát, szédül vagy hányinger kerülgeti a sebesség és a ringás miatt, amennyiben az a rugózat ringathatna valamit, nem csupán dobál és üt, mintha egyszerre csapnának mindenkinek a talpára, de nekik jó ez is, megteszi vagy megfelel vagy jobb nincs — én ugyan fekete tollbóbitás lovakat vártam, hogy a nevükön szólíthassam őket, hátha ráismernek közülük a magam szent Mihály lovára, amelyről annak idején, nagydarab ember, egy veteményeskertben lefordulhattam, sárgálló hasú uborkák és elvirágzott mák közé, sarkantyútlan csizmában és őzbőr nadrágban, miután a kalapomat már korábban elveszítettem egy szembe fúvó szélrohamban; itt a pótkocsi elé új traktort akasztottak, melynek magasba nyúló kipufogójáról még le sem égett a gyári ezüstözés, ám az üzemanyag-keverékkel valami boszszantó módon nem lehet rendben, szürke füst terül szét a levegőben, köhögteső és ingerlő, most hiányzik csak igazából a kendőm, ha már a könnyem is csorog és az orromat is marja ez a ködölés: előbb-utóbb el fognak úzni innen, ha a tömjén nem tudott, akkor majd az olaj megteszi a magáét, mert miféle szöveget nyomnak itt a morgó traktor faránál, a csapágyak kotyogása közepette, mintha sörét potyogna egyenletesen az égből, vagy szürke puskaporszem-

csék hullanának ránk, csípősen és tüzesen, engem legalábbis arra emlékeztet, amikor kolompolni kezd a harang — ilyenkor mindig csönd van különben, nyugvás, már minden eldőlt, leginkább lóbelet csipkednek a madarak, a lovak belsejében hihetetlenül nagy nyomás lehet, ha sebet kapnak, már talpon olyanok, akár egy kibomlott gombolyag, összekúszálódva omlik ki a belük; hanem itt a pap hoppon fog maradni, hiába is törekszik annyira előre, nem is ügyelve arra, hogyan rámolják fel a koporsót a pótkocsi lehajtott, hátsó oldala felett a magas rakodótérbe, noszogatva és biztatva egymást, hogy emeld meg, a szentjét neki, s miután a traktor kikanyarodik az útra, én is ott caplatok lépésekkel lemaradva a csoporttól, a mélyen benőtt homlokossal, mintha nehezemre esne a járás, derékban talán kissé előre is dőlök, nagy lendülettel iparkodok, mintha valami kemény munkára vállalkoztam volna, ásónyél, miegymás való a kezembe, kaszakocs meg ekeszarv.

Ekkor felmerül a kérdés, hogy én, az arra illetéktelen, lenézhetek-e a sírboltba, alászállhatok-e a földbe vájt lépcsőfokokon, egyáltalán folyamadhatok-e engedélyért a védőruhás, maszkos emberhez, aki ezeknek itt valami őrizője vagy zsarnoka, a túlvilág kutyája, meg állítólag valami nagy víz is kell hogy legyen ott, amelyen már átkeltem egyszer, amikor asszonyomnak szövőszéket akartam szerezni, s ez a holtak világában bűvárkodó ember mintha felismerne, gumikesztyűs kezével mutatja a lejáratot, a hangja, amit magába nyel a szénszűrő, valami morgás vagy gurgulázás, bőfögés, teljesen gépi jellegű beszéd, amelynek morajlására azonban nem mozdul meg a *rovó* kezem, de talán majd odalenn, talán ott belevéshetem a cementfalba, ha lesz rá időm, itt-tartózkodásom, küldetésem lényegét, azokat a betűket vagy jeleket, amelyeknek sem eredetével, sem értelmével nem vagyok tisztában, soha nem is gondolkodtam rajta, a fejem megmentésén járt talán az eszem meg rokolyák szélének emelgetésén, mulatság céljából, emlékszem, egyszer Péterváradon is, ilyen mohos vagy nyiroktól kikezdett fal előtt, ahol szintén borostyán futott fel, vagy talán a túlparton, a sáncban, vagyis minden éppolyan elérhetetlen, miként itt is, ahogy befelé nézek a homályba, és semmit sem látok, csak a sorba állított szarkofágok bronzszínű fedelét: a falakon semmi rajzolat, semmi utalás, a halál méhe sohasem szül. Más tanulás nem származik belőle még az én számomra sem, nem én vagyok az utód, nem én vagyok a fogó.

Ahogy a sírbolt bejáratához vezető keskeny, földfalú járatból felpillantok, csak az égboltot látom, amely akár az ostorsuhintás, kénytelen vagyok behúzni előre a nyakamat, s az omladozó lépcsőkön felfelé törekedve a lábam elé nézni, cipőm levert orrát figyelni, sajnálom, hogy nem választhatok másik utat, nem haladhatok egy lépteimtől kongó és világos folyosón, nem ebben a fényben, már-már szinte átvilágításban, amely egyenesen rám mutat, minden errefelé veti az árnyékát, s most nem tudom, rálépjek-e vagy átlépjem, ahogy arcom arányai máris eltolódnak.

VONZALOM

Nem egy, inkább két éjszakát töltöttem itt, megilletődötten, a nyirkos falak mögött, alighanem még mindaz előtt, amit itt elmondtam, illetve amikor még nem volt meg, amit bizonyos kétségeken túl is jelenvalónak tekinthetünk — természetesen, a szó és az idő mintha nem fedné egymást, hiába is igyekezne egyik a másikával takarózni, két rejtekező fogalom, amely talán soha egymásra sem akad, pusztán próbára tesz, megpróbáltatások származnak belőle —, egy széltépett tollbokréta volt csak, vagy egy csokor árvalányhaj: milyen hülyén is festenek, ha most megállnék azzal az árvalányhaj-csokorral a kezemben, magam előtt tartva, valahol a köldököm magasságában, nos, így valahogy ácsorogva az időtlenségben, bizonytalan vagy még kialakulatlan háttér előtt, talán kissé el is rugaszkodva a talajtól, mintha felugrottam vagy felakadtam volna valahova, s most az időtlenségtől galléron ragadva lógnék bele ugyanabba az időtlenségbe, akár egy megázott zászló, sallangos és szakadozott, amelynek csupán a címer maradt meg épségben, az árvalányhaj-csokor, ezt viszont meg-meglebbenti valami bizonytalan irányból fujkáló szellő, mire a hosszú, tollszerű szálak neki-nekiiramodva kapkodnak valami után, amit sebesen csiklandoznának, ha elérnék — tehát az egész megmarad ebben a befejezetlenségében, feltételetségében, amelyre én magam aligha vagyok megoldás; a doh elszántan és egyenletesen szivárgott vagy tört elő vagy áradt a falból, a fal felől, ez az egy bizonyos volt, meg hogy itt hosszabb időre nem hagytam volna sem a cipőmet, sem a szíjamat a zöld penész miatt, továbbá az is feszélyezett, hogy nem tudtam, vajon eleven bőrt is megtámad-e a penész, s ha igen, hol kezdi, az ember haja tövénél és szemöldö-

kénél, szempillájánál, egészen alattomban, vagy sokkal nyíltabban, a körömházon, és a szemhéjon, és végeredményben milyen lehet az, penészesen ébredni, ezen töprengtem alighanem a legtöbbit, miközben kezemet magam mellé téve meredten feküdtem a hátamon, s oldalamon asszony volt, akiről már szó esett, és eszembe sem jutott bármit is kezdeményezni, nehogy penészt vigyek a szervezetébe, mert úgy vélekedtem, hogy kívülről talán eltávolítható lesz vagy felissza a fény, ha majd hajnal felé szivárogni kezd a szél vékony, elfojtott füttyétől kísérvé: itt lenn ugyanis szinte dermesztőek az éjszakák, a víz állandó jelenléte ide húzza a harmatot, és szürke füstbe lobbanva alszik ki a megereszkedett gyufaszál, nyár derekán is ködbe vazel pirkadatkor a gazda meg a szürke tomporú lova, s azután elindul felfelé az emelkedőn, amelynek tetejéből valószínűleg már látni lehet a hatalmasan, de dideregve kelő napot, egyszóval hibátlanul működik a gépezetünk, átfordít bennünket egy másik évszázadba, és most, ahogy megint meglátom az árvalányhaj csokrát, úgy tűnik, mintha festették volna, de helyel-közzel egy-egy szürke szál is maradt közötté, vagy ezek a szálak már megöszültek, s a dér a korra utal, amelybe behátrálunk, s egyszeriben a szabad ég alatt találva magunkat behúzzuk ágyunk függönyét — hitvesi nyoszolyánk lenne ez, amelynek ácsolata oly szilárd, akár egy szövőszéké, hogy nemzedékek eredete lehessen, s most a szabad ég alatt dideregni végig a reggelt, amíg a fény össze nem tákolja felettünk építményét, hogy utána végleg felébredhessünk, immár másutt, kisodródva ebből a képtelen helyzetből, kettősségből vagy félreérthetőségből, hiszen az eseménytelenséget semmihez sem viszonyíthatjuk, talán a szívverés vagy a lélegzet az, ami még a felszínen tart bennünket s aminek révén még tartunk valami felé, egyszóval igencsak kiáll a rudunk, köröttünk idegen emberek mozgása, a legkülönösebb kísérlet, amely a mozdulatlanságot helyettesítheti, ez a sehová sem nézés, de mindent érzékelés, amelyhez a kilincs fényesre kopott vasa adja a csillogást, egyszersmind megverten érkeztünk e helyre, s esetleges távozásunkkal tovább hurcoljuk a vereségünket, amelybe asszonyom beletörődött vagy belenyugodott, én viszont a vázába állított árvalányhaj csokrát figyelem, amióta derengeni kezdett, vagy a sötétben is erre az elképzelt helyre meresztettem a szememet, egyre csak küszködve a penésszel, amely szörzetként kezdett befutni, egyre erélyesebben írva be kezemet, amelyre ráláttam, s az arcomon is valószínűleg széles telepeket bontva, és ez mégiscsak

valamiféle szárnyalás volt, egy másik anyagé, ahogy ideig-óráig felülkerekedett. Az események fonákja is járható, mutatja képem, és érzékelhető is lehet talán, vagy legalább elmondható, hogy milyen szavakat hagyott maga után, ahogyan az az öreg ló látványa is a hajnali partélen, az ördög tudja, miért nem kötötték meg éjszakára, bár olyasmi is felmerülhet, hogy nem volt mivel, egyáltalán nem volt kötőfékje, ahogyan patkója sem volt, tehát nagyobb távolságra már nem is mehetett volna, itt kötött ki nagy nyomorúságában az idő hátán, ahol semmi kétségtelen sincs, magamat illetően is sokkalta inkább választhattam a kétségest, miként, itt valamit állítanak vagy legalábbis mondanak, mondatok szalagjai úsznak a levegőben, átítatva a totális múlt időtől, semmi utalás sem esik a jelenre, amely majd később, sokára következik, itt mégiscsak másfajta kétségbeesés van folyamatban, mint amilyet a dolgok valódi színe mutathatna, ebben török én magunknak utat, tartva magam előtt az árvalányhaj-csokrot, vonulok előbbre és előbbre egy leendő menetnek az élén, teljesen belepve a penésztől vagy meghemperegve benne, bizonyosságául annak, hogy az éjszakát nem szabad ég alatt töltöttem, nem a régi takarómmal vonszolódtam erre a régi lovamat keresve, a régi pengével a fogam között, hiszen kiveszett már belőlem a hajlam, hogy éjszaka egyszerre csak hevesen pattanjak fel fekhelyemről s kezem ügyében bármi számottevő dolgot is tartsak, már csupán az a csokor az egyetlen, aminek a láttán sóvárgás fog el, ám az is épp elég messzire van tőlem, és csupán a képzeletem emeli maga elé — hogy valakiben lehetett volna valamennyi fantázia, hogy csupán azt ragadva fel világgá futott volna vele, vagy egyáltalán elfutott volna, miféle veszélynek is téve ki magát, és most mindezt nekem kellene elkövetnem, de hiába nyúlkalok itt vissza és feléje, már nem juthatok ugyanarra a megoldásra, legfeljebb egy elszabadult kocsikerék útját követhetem, amely különös módon mégis az út felé gurul: most sokkalta körülményesebb ez a hirtelen ötlet, semmint hogy kapjam magam, és utánalóduljak, mint aki még félúton e! szeretné csípni; ez már kevés lesz a dicsőséghez, ha eddig hiányzott belőlem minden hivatástudat, elhivatottság, mondhatnám, bizonyára értem visszajukra fordítani a helyzeteket, s fordulok mindahányszor magam is a legváratlanabb irányba, tetézni magam körül a bajt, mire is hagyatkozva végső soron? — nem emlékképekre, ahol a legmeglepőbb a magam látványa lenne, nem tudom, hogyan tűrném ezt a szembesítést most, arcomat arrafelé vagy

semerre sem fordítva, egyszerűen elfogadva mindezt, akár a halál jeleneteit, mintha valaha is gondolnék a halálra, hinnék benne, éppen én és éppen itt: hiszen pontosan ez az, ami fel sem merült bennem a végtelenül fontolgtatott távozásom árnyékában, inkább az volt a különös, ami itt tartott, és gátolta — nem az elhatározásomat, mert az kezdettől megvolt, amióta csak beléptem ebbe az illúzióba, s talán nem is a magam fejétől jöttem ide, hanem azt —, hogy ripsz-ropszra összekapjam a holmimat, mintha idegen asszony ágyában értek volna, s akár mezítláb is nekilendüljek annak a kristályos vagy gyöngyöktől remegő, eleven tájképnek, amelyről mindig is és mindenhol volt olyan elképzelésem, hogy a legjobb lenne véglegesen magam mögött hagyni, és ez az elevenen való megnyuvasztásom, végleges mozgásképtelenségem is ezt szolgálhatta, arrafelé fordította a pillantásomat, amerre asszonyom feküdt, és a szemem sarkából láttam arca mögött a lekopott festésű falat, amelyik színre olyan volt, mintha követ látnék verejtékezni, de lehet, hogy tévedtem, és képzeletemben erősebben szorítottam magamhoz az árvalányhaj-csokrot, vagyis gondoltam, hogy azt szorítom, és jó darab időt vártam közben arra, hogy elmúljon rólam ez az egész, anélkül, hogy tudhattam volna, mennyit változott közben az ég színe, megszabadult-e a korai zöld lepedéktől, amely, tükröződve, ihatatlanná teszi a vizeket, mert különben sem a szomjúságom ébredezett bennem, hanem a hiúságom, ezzel kellett volna összhangba hozni a helyzetemet, amely mindegyre mozdíthatatlan volt, akár az idevetődött hatalmas kő, amelyhez mérnem kellett magamat, a pillantásommal kellett emelnem, de legalább a helyén megtartanom: ekkor már tudtam, hogyan nem kellett volna idejőnnöm, maradtam volna az országúton!

De hát a vonzalom, talán az ingyen lett volna, a messi föld, mely kivetett magából, s hogy egyszeriben tudatom előtt megnyíltak azok az idők, melyekből előkerültem, a hátrafelé érzékelés, amely elnyomja a pillanatot, helyettesíti, és más mozdulatot fejt ki belőle az eredendően elképzelnél; nem pusztán erre ébredtem, hanem ez mindeddig lappangott bennem a látszólag egyértelmű bizonyosság mögött, ám ennek egyöntetűségével, kezdett kitűnni, elégedetlen lehettem vagy elégedetlennek kellett volna lennem, csupán annak hiánya merült fel, hogy mihez viszonyítva képtelen voltam megfogalmazni pillanatnyi státusomat, amennyiben ez határozottan állapotot jelölne, hogy nem hinni abban, ami nyilvánvaló.

Az, hogy majd egy sántító, kinyagdult kerekű kocsira pattanok, és gyeplőt kapok a kezembe, s az alacsony, borongó égbolt alatt még távolságot mérek fel és veszek fontolóra, így hagyom el, íme, a hazámat és merülök el a látkép alján, mintha belefürnék a nagy távolságok vizébe, és mint szellemkép vagy pucér csontváz, pattanok fel egy távoli asztalra, sík felületre, már képtelenül arra, hogy azonosuljak magammal, kérdés, hogy mint fantom-e vagy mint aki nézi, vagy a kettő egymással, s mindezt viszonyítsam magamhoz, de semmit sem állt szándékomban tovább viszonyítgatni, hiszen a történet végére sarokba szorultam, és igencsak leegyszerűsödött mindannak a síkja, amit újra kellett élnem az egészből, felfejtenem a varrást és keresztülbújni rajta, ott, az ég alján, a felhők alatt emelgettem a fejemet, amerre a bicegő kerekű kocsis is tartott, s a ló? — nos, a lóról már nem volt semmi megállapítanivalóm sem, szemügyre sem vettem, teljesen idegen és ellenszenves maradt a számomra, az egyetlen állat, amellyel éreztem, hogy nem tudnék kijönni, ahogy farkával egyre a gyeplő után kapdosott, talán hogy megkaparintsa tőlem, de már ez sem számított, én nem tartoztam sehová sem ebben a formában, csupán az említett hiúságot nem tudtam még legyűrni magamban, ez volt az utolsó, amihez kifejezetten ragaszkodtam, vagyis hogy nem hagyom, hogy ez a ló túljárjon az eszemen.

Bizonyára ez volt az utolsó, amit tudomásul kellett vennem, mintha ennek az okításnak a birtokában születnék meg, különben elvesztve mindent, ami másik, korábbi, egykori vagy pusztán kérdéses létezésemre engedne következtetni, vagy bármiféle megnyilvánulás formájában utalna rá: mély lélegzetet vettem, és elszántam magamat — megindultam lefelé a lépcsőn, valójában mintha hátráltam volna, és arra gondoltam, hogy mikor is állhatott meg bennem az óra, milyen időre, ahogy a lépcső alját súroló, előregörnyedt vagy térdelő alakot, feltehetően egy banyát, átléptem; mi megy itt? — kérdezhettem volna, ha a vonzalmat kialvófélben érzem magamban, de csupán az árvalányhaj csokra enyészett el a kezemből, épp jókor, hogy senki se láthassa nálam, amikor a szűk, külvárosi utcára fordulok, vagyis hogyan kerülök ide, ez kellett volna hogy legyen a legelső gondolatom, hiszen nemrég még a nádasban álltam, bizonyára iható vízért indultam, amikor az ingoványra összedobált csapás közepén motorzúgást hallottam, egy régi, háború előtti DKW-n érkezett valaki, hogy eladjon egy viselt nadrágot, pusztán az volt a kérdés, hogy kinek, nekem

ugyan nem kellett, sőt még a motorkerékpárja sem kellett volna, az a minden rugózat nélküli jármű, menet közben az egyik keréke állandóan a levegőben, a nadrágban pedig nem volt semmi különös, hacsak az nem, hogy esetleg egy tetemről húzta le, de ha benne nem váltott ki viszolygást, miért váltott volna ki épp énbennem, még meg is tapogattam a szövetét, és egyszerre ennek a tapintásnak az érdes emlékével állok egy merőben más helyen, és még én lépelek keresztül másokon, jókora nagyképűség ez a részemről, de talán nem most futamodok meg a tulajdon látomásomtól, bizonyára már közel az eredendő látványhoz, ahonnan elindultam annak idején — a magas oromzat képe szinte a halántékomat súrolja, de most mélységes a szélcsend vagy a némaság az, túlon túl hosszan tart, szinte elnyom, mielőtt fordulhatnék valamerre, talán értelmetlen volt kimozdulni eredeti testtartásomból, kilélegeznem a már — mióta is? — visszatartott levegőt.

A civilizált kötés barbár kioldása volt a füstfogta papír, rajta a vérekes betűkkel: a végre meglelt magyarázó irat. Valaki itt megszólít az utcán, teljesen idegen, formátlan, töpörödött, idő előtt megöregedett alak, különös hanghordozással, bár feltehetően emberi nyelven, de hogy kérdezni vagy közölni szeretne-e valamit, nem tudom kivenni a szavaiból, tehetetlenül kifelé fordítom a tenyeremet — ha most nálam lenne az árvalányhaj, feltétlenül a markába nyomnám az egész csokrot, de az égvilágon semmi sincs nálam, üres kézzel érkeztem, kerültem ide, vagy vagyok jelen, vissza is mutatok még, hogy elképzelésem szerint honnan jövök, a lépcső aljában még mindig látom a térdeplő és erélyes mozdulatokkal valamit, talán a lépcsőfokot súroló jelenséget, és még mindig nem tudom, mi lehet a célja ezzel, majd végül is legyintek, és továbbindulok, ő meg, ez a nyomorult vagy rokkant, habár sohasem láttam, egyre csak a sarkamban jár, mint akiről még nem múlt el az az álom, amelyik az én szememből már rég elszállt: talán megmarna, ha szembeszállnék vele.

(Folytatjuk)